Bulletin 27/'91

ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD

Ze zápisu 32. zasedání Výboru prezídia pro řízení pracovišť ČSAV konaného dne 12. listopadu 1991

Zasedání zahájil a řídil v zastoupení V. Hančila místopředseda ČSAV M. Straškraba. Úvodem seznámil přítomné s tím, že ing. L. Kopřiva byl prezidiem ČSAV s účinností od 11. 11. 1991 pověřen řízením úřadu prezídia ČSAV a přivítal ho na zasedání Výboru prezídia.

II. **Návrh opatření, souvisejících s rezignací RNDr. P. Lukáše, CSc. na funkci místopředsedy ČSAV pověřeného řízením oddělení věd o neživé přírodě**

S navrhovanými opatřeními v návaznosti na minulé zasedání Výboru prezídia ČSAV seznámil přítomné M. Straškraba v zastoupení V. Hančila s tím, že jde o přechodné řešení. V diskusi bylo upozorněno na problémy, které mohou vzniknout spojením dvou funkcí při řízení Akademie (místopředsedy ČSAV a vědeckého sekretáře ČSAV) a bylo doporučeno vytvořit pracovní skupinu, která by po věcné i právní stránce vzniklou situaci posoudila a připravila na příští zasedání Výboru prezídia případné další návrhy na řešení.

Výbor prezídia

1. bere s politováním na vědomí rezignaci RNDr. P. Lukáše, CSc. na funkci místopředsedy ČSAV a na členství ve Výboru prezídia pro řízení pracovišť ČSAV ze závažných zdravotních důvodů a vyslovuje mu poděkování za práci, kterou pro Akademii vykonal,
2. bere na vědomí, že prezídium na svém 12. zasedání dne 23. 11. 1991 pověřilo řízením oddělení věd o neživé přírodě ČSAV vědeckého sekretáře ČSAV ing. P. Vlasáka, CSc.,
3. souhlasí s tím, aby ve funkci poradce místopředsedy ČSAV pro oblast oddělení věd o neživé přírodě působil ing. Karel Jungwirth, CSc., vědoucí vědecký pracovník ÚFP ČSAV a člen předsednictva Komory volených zástupců pracovišť ČSAV,
4. pověřuje skupinu ve složení: J. Čadek, V. Hančil (svolavatel), V. Knapp, J. Niederle, L. Sehnal, P. Vlasák a M. Šmidák, aby posoudila vzniklou situaci a výsledky jednání předložila na příští jednání Výboru prezídia.

III. **Návrh na jmenování viceprezidenta Grantové agentury pro oblast věd o neživé přírodě**

M. Straškraba v zastoupení V. Hančila a na základě písemného materiálu informoval o výsledcích konkursního řízení na funkci viceprezidenta Grantové agentury pro I. oddělení věd, které se uskutečnilo dne 7. listopadu 1991. Objasnil rovněž některé nesrovnalosti, ke kterým došlo při přípravě obsazování této funkce. V diskusi byly vzneseny námitky, týkající se nedostatečných podkladů pro rozhodování v této věci a bylo dohodnuto, že dodatečně bude předložena členům Výboru prezídia informace o kandidátovi doporučovaném konkursní komisí. Na základě hlasování byl návrh konkursní komise na funkci viceprezidenta Grantové agentury přijat (6 členů pro, 4 členové se zdrželi hlasování). Dále Z. Herman informoval o postupu prací Grantové agentury ČSAV v souvislosti s druhým kolem podávání a posuzování grantových přihlášek.

Výbor prezídia navrhuje předsedovi ČSAV akademiku O. Wichterlemu, aby viceprezidentem Grantové agentury ČSAV za oblast věd o neživé přírodě byl jmenován ing. Ivan Dobiáš, DrSc., vedoucí vědecký pracovník Ústavu termomechaniky ČSAV.

IV. **Návrh pravidel hodnocení ústavů a návrh zásad uplatnění tohoto hodnocení ve finančním rozpočtu roku 1992**

Písemný materiál podrobně zdůvodnil J. Vepřek s tím, že je výsledkem činnosti pracovní skupiny ustavené na základě usnesení plenárního zasedání Komory volených zástupců pracovišť ČSAV, konaného dne 30. 5. 1991. Mj. akcentoval, že vytvoření objektivních porovnávacích hledisek pro hodnocení pracovišť v rámci celé Akademie je velmi obtížné až nemožné. Lze to učinit především mezi pracovišti příbuzných oborů, s jistým zjednodušením v rámci jednotlivých oddělení věd. Proto byly příslušnými pracovními skupinami vypracovány pro oddělení věd různé postupy, jak dospět ke koeficientu výkonnosti jednotlivých vědeckých ústavů. Přitom pro zajištění pokud možno komplexního posouzení ústavů a odstranění nejasností je doporučováno zvolit pro každé oddělení věd hodnotitelskou komisi složenou z expertů z daného vědního oboru (i z mimoakademických pracovišť). Vedoucí podskupin poté zdůvodnili pravidla hodnocení vědecké výkonnosti podle jednotlivých oddělení věd. V obšírné diskusi byla posuzována pouze pravidla hodnocení ústavů; návrh zásad uplatnění tohoto hodnocení ve finančním rozpočtu roku 1992 byl odložen s tím, že bude nejprve projednán v předsednictvu KVZ. Připomínky byly vzneseny zejména k délce hodnotícího období (v hlasování byl přijat návrh na posuzování výkonnosti za 3 leté období – s výjimkou oddělení věd III., kde budou hodnoceny pouze aktivity ústavů za léta 1990–1), k cizojazyčné publikaci vědeckých prací a k významu přijatých grantů pro hodnocení ústavů. Ve společenskovědní oblasti byl důraz položen na publikační aktivitu vědeckých prací a v tomto směru byla dohodnuta úprava navržených kritérií. Rovněž bylo doporučeno rozšířit kritéria ve společenskovědní oblasti o expertizní činnost ústavů. Obecně byla zdůrazněna potřeba provést v souvislosti s hodnocením ústavů modelové propočty.

Výbor prezídia

1. bere na vědomí předložený návrh pravidel hodnocení ústavů ČSAV s připomínkami,
2. ukládá A. Kostlánovi, M. Straškrabovi a P. Vlasákovi zabezpečit v působnosti oddělení věd I.–III.
   a) vyžádání podkladů pro hodnocení od pracovišť ČSAV tak, aby byly jednotlivými ústavy předloženy nejpozději do 9. 12. 1991,
   b) vyhodnocení a předzpracování podkladů za jednotlivá pracoviště pro hodnotitelské komise (termín 20. 12. 1991).

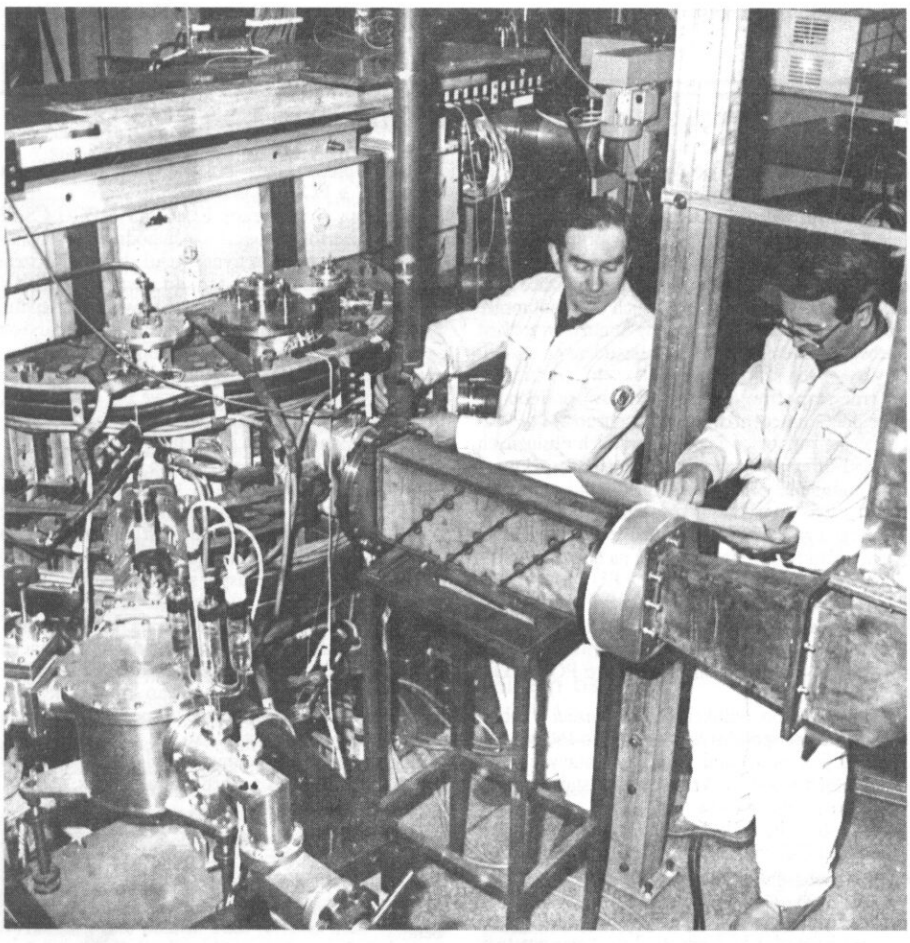

Tokamak Castor s vlnovodem pro neinduktivní generování toroidálního proudu. Vlevo monochromátor pro detekci příměsí vodíkového plazmatu – Ústav fyziky plazmatu ČSAV

V. **Návrh na řešení organizačního uspořádání technické správy areálu pracovišť ČSAV v Praze-Krči a dosavadního úseku biologických experimentálních modelů FGÚ ČSAV**

Písemný materiál uvedl M. Straškraba s tím, že je předkládán v návaznosti na závěry z 31. zasedání Výboru prezídia ze dne 22. 10. 1991 (bod IX). Vzhledem k tomu, že nebylo doporučeno zřizování nových pracovišť ČSAV, je navrhován způsob, poskytující maximální autonomii společně využívaným částem ústavů, zajišťujícím převážně servisní činnost na základě hospodářských smluv mezi zainteresovanými pracovišti.

Výbor prezídia
1. bere předloženou informaci na vědomí,
2. doporučuje FGÚ, MBÚ, ÚNBR, ÚMG ČSAV – pracovištím zainteresovaným na zajištění společných servisních potřeb v oblasti biologických experimentálních modelů a technické správy areálu – řešit problematiku zřízením společných útvarů na základě uzavření hospodářských smluv o sdružení podle § 360 písm. a) hospodářského zákoníku,
3. ukládá ředitelům pracovišť ČSAV uvedeným v bodu V/2, aby v případě záměru realizovat zřízení společných útvarů k 1. 1. 1992 předložili návrh příslušných hospodářských smluv Výboru prezídia do 25. 11. 1991.

VII. **Návrh na zřízení společného pracoviště Ústavu experimentální biofarmacie ČSAV a PRO. MED.CS|Biointer a.s.**

Písemný návrh uvedl M. Straškraba s tím, že sleduje vytvoření podmínek pro badatelskou i realizační činnost a rozvoj ÚEBF ČSAV. Zároveň navrhl úpravu názvu společného pracoviště na Biofarmaceutický výzkumný ústav – společné pracoviště ÚEBF ČSAV a Pro. Med. Cs. a dále úpravu a doplnění článků 4 a 12 navrhované hospodářské smlouvy. V diskusi byly dohodnuty další konkrétní úpravy smlouvy o sdružení, týkající se zejména čl. 1, resp. finančního příspěvku do GA ČSAV. Bylo rovněž dohodnuto uspořádat setkání se zástupci uvedené firmy ještě před podepsáním smlouvy.

Výbor prezídia
1. bere na vědomí předložený návrh s připomínkami,
2. souhlasí ve smyslu § 41 a § 22 prozatímních stanov Akademie se zřízením Biofarmaceutického výzkumného ústavu jako společného pracoviště ÚEBF ČSAV a Pro. Med. Cs.,
3. pověřuje M. Straškrabu, aby smlouvu o zřízení společného pracoviště jménem ČSAV potvrdil,
4. ukládá P. Vlasákovi, promítnout vznik sdružení do hospodaření ČSAV.

VIII. **Návrh na zřízení společného pracoviště ČSAV a FF UK v Praze – Slovanského ústavu**

Písemný materiál uvedli v zastoupení A. Kostlána J. Vepřek a A. Mišková s tím, že je prozatím doporučováno soustředit vědecký a odborný potenciál budoucího Slovanského ústavu na jedno pracoviště ČSAV – Ustřední archív ČSAV a smlouvu o sdružení projednat teprve po vyjasnění některých otázek s FF UK. Důvodem tohoto převodu je především skutečnost, že dosavadní pracoviště ČSAV, ve kterých pracují slavisticky orientovaní pracovníci, nechtějí po stránce technickohospodářské společné pracoviště zajišťovat. S navrhovaným řešením vyslovili souhlas ředitelé i vědecké rady všech zainteresovaných ústavů ČSAV. V diskusi byly vyjasněny některé otázky, týkající se věcné orientace pracoviště; bylo zdůrazněno, že SÚ bude zaměřen především na problematiku jazykovědného výzkumu slovanských národů. V souvislosti s připravovanou smlouvou o sdružení bylo upozorněno na to, že obsahuje ustanovení, která nejsou zcela v souladu s normami Akademie (otázka vytváření vědecké rady) a bylo doporučeno při jejím dopracování tuto skutečnost vzít na zřetel.

Výbor prezídia
1. bere na vědomí předložený návrh na zřízení Slovanského ústavu – společného pracoviště ČSAV a FF UK s připomínkami,
2. stanoví, že funkční místa, finanční prostředky, hmotný a nehmotný majetek dosavadních úseků slavistiky v ÚJČ a ÚČSL ČSAV přechází v plném rozsahu na Ústřední archív ČSAV s určením pro společné vědecké pracoviště ČSAV a FF UK – Slovanský ústav. Řešení otázek převodu vědeckých úkolů a závazků z mezinárodní spolupráce, odpovídajících prostředků a zdrojů hospodářského zabezpečení bude provedeno podle zásad delimitace uvedených v příloze II. Hospodářskotechnické záležitosti Slovanského ústavu bude zajišťovat THS ZK–UVI ČSAV,
3. ukládá
   a) doc. PhDr. F. Danešovi, DrSc., řediteli ÚJČ ČSAV v součinnosti s PhDr. V. Podaným, pověřeným vedením ÚA ČSAV a příslušnými útvary ÚP ČSAV zajistit uskutečnění delimitace dosavadního úseku slavistiky z ÚJČ ČSAV do ÚA ČSAV a předložit návrh delimitační dohody do 31. 12. 1991 vědeckému sekretáři ČSAV ke schválení,
   b) PhDr. Z. Pešatovi, CSc., řediteli ÚČSL ČSAV v součinnosti s PhDr. V. Podaným, pověřeným vedením ÚA ČSAV a příslušnými útvary ÚP ČSAV zajistit uskutečnění delimitace dosavadního úseku slavistiky z ÚČSL ČSAV do ÚA ČSAV a předložit návrh delimitační dohody do 31. 12. 1991 vědeckému sekretáři ČSAV ke schválení,
4. ukládá A. Kostlánovi po vyjasnění otázek s FF UK předložit Výboru prezídia návrh smlouvy o zřízení společného pracoviště ČSAV a FF UK – Slovanského ústavu do 31. 12. 1991.

XII. **Různé**

1. **Informace o vyhlášení zákona, kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích ČSFR, ČR a SR – č. 451/91 Sb.**

P. Vlasák informoval o povinnostech, které vyplývají z tohoto zákona pro ČSAV. V diskusi byl dohodnut postup jeho provádění s tím, že pracoviště budou o jeho vydání informována hromadným dopisem. V zájmu zachování právních procedur bylo dohodnuto, že administrativně organizační úkoly vyplývající z tohoto zákona budou svěřeny legislavně-právnímu odboru ÚP.

Výbor prezídia
a) bere na vědomí přednesenou informaci,
b) doporučuje předsedovi ČSAV akad. O. Wichterlemu, aby ve smyslu § 6 odst. (1) zákona požádal FMV o vydání osvědčení pro ředitele pracovišť ČSAV a vedoucí útvarů úřadu prezídia ČSAV,
c) ukládá L. Kopřivovi zabezpečit po organizační stránce úkony spojené s prováděním tohoto zákona.

Další vývoj v projednávání koncepce organizace ekonomického výzkumu v ČSAV

Usnesením mimořádného zasedání Výboru prezídia pro řízení pracovišť ČSAV ze dne 24. září 1991 bylo ředitelům a předsedům vědeckých rad Ekonomického ústavu, Prognostického ústavu a Sociálně ekonomického ústavu ČSAV uloženo předložit do 24. října 1991 variantní návrh na řešení situace v uspořádání ekonomického výzkumu v ČSAV ve smyslu diskuse.

V dalším uvádíme návrh reorganizace Ekonomického ústavu ČSAV a Prognostického ústavu ČSAV předložený společně vědeckými radami Ekonomického ústavu a Prognostického ústavu ČSAV:

„Návrh vypracovaný vědeckými radami EÚ ČSAV a PGÚ ČSAV a vedením obou ústavů je především motivován potřebou vstřícně reagovat na omezení finančních prostředků pro Akademii věd a v jejím rámci pro společenskovědní pracoviště, zachovat specifiku obsahového zaměření obou ústavů a nalézat nové cesty k efektivnímu využití zdrojů pro vědu a výzkum.

Na základě předchozích diskusí, včetně diskuse při jednání Výboru prezídia pro řízení pracovišť ČSAV 24.9. 1991, vychází návrh z potřeby zachovat kontinuitu a právní subjektivitu obou ústavů a opírat všechny personální, organizační i rozpočtově finanční změny o legitimitu i kompetenci demokraticky zvolených vědeckých rad a vedení ústavů. Přitom jsou v návrhu akceptovány racionálně zdůvodněné závěry komise pro ekonomický výzkum, ustavené Výborem prezídia pro řízení pracovišť ČSAV.

Vědeckovýzkumné zaměření a koncepce ústavů jsou v EÚ ČSAV a PGÚ ČSAV založeny na názorové teoretické pluralitě vědeckých škol a metodologických přístupů s důrazem na specifiku výzkumu ekonomického a multidisciplinární povahu výzkumu prognostického. Oba ústavy, každý v souladu se svým zaměřením, vytvářejí podmínky pro postupnou integraci domácích výzkumů do evropských a též celosvětových vědeckovýzkumných struktur.

Pro rozvoj vědeckého výzkumu prováděného na půdě ČSAV bude životně důležité připravit a též získat nadějné mladé vědecké pracovníky. Podmínkou pro žádoucí generační obnovu je stabilizace špičkových vědeckých pracovníků, jejich užší spolupráce s univerzitními centry, která by umožnila rozšířit oborové kontakty s talentovanými studenty a absolventy vysokých škol.

Tvrdé rozpočtové omezení vyvolává potřebu redukce počtu pracovníků, přísné úspornosti ve výdajích, účelné kooperace a spojení určitých obslužných útvarů. Přitom by tato opatření měla respektovat určité minimálně přístupné hranice redukce, při níž lze ještě zachovat základní vědeckovýzkumné směry.

Reorganizace a redukce ústavů je orientována na snížení počtu tvůrčích pracovníků na 60 v EÚ ČSAV a 30 v PGÚ ČSAV. Dále se počítá v EÚ s 50 a v PGÚ s 20 ostatními pracovníky (asistentské síly, hospodářská správa a společné útvary). Orientačně by EÚ ČSAV měl mít cca 110 pracovníků, z toho několik pracovníků vykonávajících činnosti pro PGÚ, PGÚ 50 pracovníků.

Celkově by po redukci a reorganizaci v obou ústavech, včetně společných útvarů, bylo 160 pracovníků, což je v porovnání s dnešními stavy v obou ústavech snížení o 40 %. Ve srovnání se stavem v roce 1989 jde o snížení o 60 %.

Oba ústavy by měly být i nadále rozpočtovými organizacemi, jejichž zřizovatelem je ČSAV. Na rozdíl od minulého uspořádání by však měl být rozšířen předmět jejich činnosti tak, aby zde byla možnost získávat finanční prostředky na provoz ústavů pomocí vlastní hospodářské činnosti. Tato koncepce tedy předpokládá, že ústavy nebudou rušeny a znovu zakládány; postačí pouze rozšíření předmětu jejich činnosti

Návrh předpokládá společné **využití řady zařízení EÚ ČSAV a PGÚ ČSAV.**

Vedení a vědecké rady EÚ ČSAV a PGÚ ČSAV zevrubně zvažovaly náměty nejvhodnějších organizačních forem pro efektivní využití služeb a zařízení obou ústavů a dospěly k tomuto návrhu: EÚ ČSAV a PGÚ ČSAV si plně podrží svou právní subjektivitu. Každý ústav bude mít svou vlastní hospodářskou správu, avšak knihovna, dokumentace, archív, činnost vydavatelská, rozmnožovna, výpočetní středisko a především budova bude ve správě EÚ ČSAV s tím, že přiměřená část kapacity těchto zařízení bude využívána Prognostickým ústavem. PGÚ bude na tyto služby přispívat v poměru ke svým požadavkům, což bude zakotveno ve speciální smlouvě mezi oběma ústavy. Zároveň EÚ ČSAV ve svém rozpočtu a v úvaze o personálních stavech vydělí část zdrojů pro tyto služby a zařízení společného využití.

Z hlediska reálných úspor se tento návrh zatím jeví jako výhodnější nežli původní návrh, rozpracovaný v PGÚ ČSAV, vybudovat společná zařízení s EÚ ČSAV jako formu samostatného sdružení, nadaného právní subjektivitou na základě smlouvy uzavřené mezi oběma ústavy a zahrnujícího kromě jmenovaných činností a inventáře též hospodářskou správu a společné výpočetní středisko.

Výše navržená reorganizace EÚ a PGÚ ČSAV by vedla k následujícím souhrnným úsporám:
(viz tabulka na str. 3)

Návrh kroků pro reorganizaci EÚ ČSAV a PGÚ ČSAV:

Vedení a vědecká rada EÚ ČSAV a PGÚ ČSAV doporučuje provést reorganizaci následujícím způsobem:

1. Po schválení předložených koncepcí Výborem prezídia pro řízení pracovišť ČSAV bude ustavena komise pro reorganizaci Ekonomického ústavu a komise pro reorgani-

zaci Prognostického ústavu. Předsedy těchto komisí budou ředitelé příslušných ústavů. Jejími členy budou předseda vědecké rady a předseda odborové organizace. Vědecká rada každého ústavu do příslušné komise deleguje další 3–5 členů, kteří mohou být dílem z řad stávajících pracovníků Ekonomického ústavu a Prognostického ústavu, dílem z uznávaných odborníků mimo Ekonomický a Prognostický ústav. Do těchto komisí budou též delegováni Výborem prezídia pro řízení pracovišť ČSAV 1–2 členové.

2. Podle bodu 1 určená Komise pro reorganizaci Ekonomického ústavu a analogicky Komise pro reorganizaci Prognostického ústavu uspořádá vnitřní konkurs na místa tvůrčích pracovníků. Na jeho základě budou jmenovitě určeni pracovníci ústavu, s nimiž se nadále počítá. Co do kvantitativních kritérií komise budou přísně respektovat výhledový počáteční stav (cca 60 vědeckovýzkumných pracovníků EÚ ČSAV a 30 vědeckovýzkumných pracovníků PGÚ ČSAV). Při vlastním posuzování budou vycházet z odborných kritérií, jakými je udělení grantů domácích a zahraničních, publikační činnost, zapojení do mezinárodní spolupráce apod. Prosazovat budou též ideologickou nepředpojatost.

Po provedení rozvahy o přiměřeném počtu pracovníků obslužných útvarů a asistentských sil a po dohodě ústavů ohledně participace obou ústavů na obslužných útvarech vypracují komise seznam obslužných a asistentských sil, s nimiž se nadále počítá jako s pracovníky ústavu a seznam těch, s nimiž se nadále nepočítá.

3. Bezprostředně po svém ustavení budou obě komise pro reorganizaci ústavů iniciovat vyhlášení veřejného konkursu na obsazení vybraných výzkumných témat přístupného pro zájemce mimo EÚ a PGÚ. Povinností obou komisí bude vyhodnotit výsledky veřejného konkursu a doporučit perspektivní uchazeče k přijetí. O počet přijatých pracovníků na základě veřejného konkursu bude odpovídajícím způsobem snížen počet v seznamu vědeckovýzkumných pracovníků Ekonomického ústavu a Prognostického ústavu, s nimiž se počítá, tak aby nebyl překročen stanovený limit.

4. Nejpozději k 31. 12. 1991 bude pracovníkům, u nichž komise pro reorganizaci ústavů doporučila rozvázání pracovního poměru, oznámeno ukončení pracovního poměru z důvodu reorganizace ústavu a po uplynutí zákonné lhůty 3 měsíců bude s těmito pracovníky rozvázán pracovní poměr. Po tomto kroku budou komise rozpuštěny a další řízení chodu ústavu bude přeneseno do běžné pravomoci vedení a vědecké rady ústavu.

5. Stěžejním cílem vedení a vědeckých rad ústavů bude stabilizace výzkumných týmů a výzkumného zaměření. Z nového osazenstva budou konstituovány vědecké týmy a jmenováni jejich vedoucí tak, aby byly co nejdříve vytvořeny předpoklady pro plnění výzkumných úkolů. Vedením ústavu ve spolupráci s vědeckou radou bude aktualizována výzkumná koncepce ústavu.

6. Bezprostředně po stabilizaci pracovních týmů ústavů, nejpozději do konce 2. čtvrtletí 1992, bude provedena volba nové vědecké rady. Tyto závažné personální změny by však již měly v obou ústavech proběhnout v konsolidovaných vnitřních poměrech za součinnosti jejich pracovníků a při zachování kontinuity základního výzkumu obou ústavů." (Konec citace).

Návrh obsahuje v přílohách (jež zde pro jejich značný rozsah neuvádíme)

č. 1A: Koncepci činnosti Ekonomického ústavu ČSAV
1B: Spolupráce s vysokými školami
2A: Specifika práce a výzkumný program PGÚ ČSAV
2B: Finanční hospodaření PGÚ ČSAV a předpokládané finanční úspory.

Poznamenáváme, že při projednávání zprávy komise pro zhodnocení výsledků a další koncepci organizace ekonomického výzkumu v ČSAV s řediteli a předsedy vědeckých rad ekonomických ústavů na zmíněném mimořádném zasedání Výboru prezídia pro řízení pracovišť bylo mimo jiné závěrem dohodnuto, že vědecké rady a vedení Ekonomického a Prognostického ústavu ČSAV na základě příslušných analýz zpracují společně **další variantu** uspořádání výzkumu v této oblasti. **Tato varianta bude vycházet z představy jediného komplexu s autonomními výzkumnými celky** (včetně společného využití informačního zázemí, dokumentace, budov apod.) a bude sledovat maximální úspornost. **O přechodu pracovníků z ekonomických ústavů ČSAV nebo z jiných výzkumných pracovišť se rozhodne veřejnými konkursy,** a to tak, aby špičkoví odborníci co nejdříve získali jistotu a zbytečně se nepodporoval únik odborníků. Tato varianta bude posouzena v transformační komisi, jejímiž členy budou též ředitelé a předsedové vědeckých rad uvedených ústavů.

Transformační komise již zahájila svou práci. O jejím výsledku budeme čtenáře informovat.

Doc. ing. Jaromír Vepřek, CSc.

	Celkové úspory	z toho PGÚ ČSAV	EÚ ČSAV
ve srovnání s rokem 1989	9 947 tis.	4 565 tis.	5 382 tis.
ve srovnání s rokem 1991	5 828 tis.	2 899 tis.	2 929 tis.

Přehled mzdových a věcných nákladů

EKONOMICKÝ ÚSTAV

položka	r. 1989	r. 1990	předpoklad r. 1991	výhled r. 1992
mzdové prostředky tis. Kčs	13 455	11 786	11 000	8 400
věcné výdaje tis. Kčs	3 205	3 716	3 994	3 695
finanční prostředky celkem tis. Kčs	16 660	15 502	14 994	12 095
stav pracovníků	255	223	166	110

PROGNOSTICKÝ ÚSTAV

Položka	r. 1989	r. 1990	r. 1991	r. 1992
mzdové prostředky tis. Kčs	8 464	7 778	6 367	3 700
věcné výdaje tis. Kčs	2 918	2 777	2 562	2 300
finanční prostředky celkem tis. Kčs	11 302	10 555	8 929	6 000
stav pracovníků	125	118	95	50

DISKUSE O SVOBODĚ VĚDY

Královská společnost Kanady, tj. vrcholná učená společnost předních kanadských vědců, která svým posláním i složením je analogická učeným společnostem mnoha vyspělých zemí a také akademiím jakožto sboru předních a uznávaných odborníků, uspořádala ve dnech 6.–8. listopadu 1991 v Ottavě mezinárodní sympozium o mezích a překážkách svobody ve vědě a na vysokých školách. Šlo spíše o komorní záležitost, tj. setkání třiceti vybraných vědeckých osobností z různých oborů a ze všech kontinentů. Váhu této akci dodala přítomnost tří laureátů Nobelovy ceny, z nichž aktivní příspěvek přednesl John Polanyi, jakož i úvodní referát kanadského státního sekretáře (člena vlády) zodpovědného za sféru vědy, výzkumu a vysokých škol.

Velice otevřená, neformální a stimulující diskuse byla uvedena vyžádanými úvodními referáty, které se týkaly těch mezí a překážek svobody vědeckého bádání, které jsou spjaty se sociálně-politickou situací, s ekonomickými podmínkami, s faktory kulturní, náboženské a etnické povahy a posléze s životem a činností vědeckých pospolitostí vzhledem k přijatým metodologiím a paradigmatům. V prvním z uvedených problémových okruhů dominovaly kritické zkušenosti dlouhodobého působení a pádů totalitních systémů a totalitních ideologií v zemích střední a východní Evropy a Ruska, jakož i analýzy negativních aspektů těchto systémů ve východní Asii. S velkým zájmem a oceněním se setkala vystoupení profesorů Velického (ČSFR) a Kapicy (SSSR) a čínské profesorky J. Ching působící v Kanadě. Na obecné principy vztahů lidských práv a svobod občana a vědce na sklonku století i tisíciletí poukázal proslulý francouzský astronom J. C. Pecker.

V diskusích a referátech o sociálních a sociálně-ekonomických bariérách tvůrčího rozvoje vědecké aktivity a svobody této aktivity byly v centru pozornosti hluboké sociální a ekonomické rozdíly podmínek činnosti výzkumných a univerzitních center ve vyspělých zemích na jedné straně a v zemích s nízkou životní úrovní nebo v zemích tzv. třetího světa. Je tedy zcela přirozené, že intelektuální špičky z těchto oblastí hledají a v mnoha případech také nacházejí uplatnění v nejvyspělejších zemích. Tyto tendence a s tím spjatý únik mozků dále prohlubují nejen technicko-ekonomické, ale také intelektuální zpoždění a tím i již existující rozdíly. Vedle několika afrických, asijských a latinsko-amerických vědců na tyto problémy výrazně ukázal známý lékař a odpůrce apartheidu z Kapského města profesor Benatar a představitel ekonomické komise OSN pro latinskou Ameriku a karibskou oblast O. Sunkel.

Pokud jde o činnost vědeckých pospolitostí a metodologické principy jejich života, byly předmětem pozornosti principy a předpoklady autonomie těchto pospolitostí a jejich vztahů k celkovému společenskému prostředí. Na významnou úlohu sociálních věd v těchto kontextech poukázal prof. Griffin z univerzity v Kalifornii. Autor těchto řádků stručně charakterizoval tendence života vědeckých pospolitostí v totalitních systémech („delegování" úkolu shora, ideologizace vědy, potlačování všech iniciativ vymykajících se z přijatých schémat, negativní intelektuální výběr a „diktatura průměru"). Současně upozornil na potřebu rovnováhy mezi „peer reviews" a demokratických kontrol, mezi svobodou tvůrčích iniciativ a dostupných podmínek a kapacit, potřebu sepětí intelektuálních shluků a vytváření intelektuálních sítí ve světových měřítcích.

Otevřená a poměrně kritická výměna názorů k uvedeným problémovým okruhům podtrhla potřeby nejen jisté vnitřní integrace uvnitř vědecké obce, ale také jistého včlenění řešených výzkumných problémů do širších kontextů sociálního, kulturního a morálního vývoje lidského rodu. To lze vyjádřit také tak, že svoboda vědy se může uplatnit jako pozitivní a stimulující faktor jen v tom, co se nazývá otevřenou společností a současně také aktivní společností, tj. společností svobodných a dobře informovaných občanů, kteří si plně uvědomí svoji spoluzodpovědnost za další osudy lidského rodu, osudy, v nichž vědecký a technický vývoj přináší nejen světla, ale také mnohé stíny, rizika a nebezpečí.

Prof. PhDr. ing. Ladislav Tondl, DrSc.

EWALDOVA CENA

Mezinárodní krystalografická unie oznamuje vypsání v pořadí třetí EWALDOVY CENY, která bude udělena v roce 1993. Návrhy na toto ocenění, nesoucí jméno profesora Paula P. Ewalda, význačného vědce v oboru krystalografie a spoluzakladatele Unie, je třeba podávat písemně, nejlépe na formuláři, který je k tomu určen (Ewald Prize Nomination Form), spolu s podpůrnou dokumentací na adresu Executive Secretary of the International Union of Crystallography, 5 Abbey Square, Chester CH1 2HU, England, fax (44 244) 344843, kde je též možno vyžádat zmíněný formulář, jména členů výběrového komitétu a další doporučení ohledně podání návrhu. Poslední den příjmu návrhů je 31. srpen 1992.

Navrhováni mohou být významní vědci bez ohledu na národnost, věk a zkušenost, kteří mimořádně významně přispěli k vědnímu oboru krystalografie a dosud nezískali význačné ocenění. Neexistují omezení pokud jde o dobu a způsob publikace výsledků navrhovaného. Může být oceňována jak mimořádně významná vědecká dráha kandidáta, tak jeho význačný vědecký přínos. Na ceně za tentýž přínos se mohou podílet nejvýše tři laureáti.

Cena sestává z medaile, diplomu a finanční částky a je udělována v tříletých intervalech u příležitosti Mezinárodního krystalografického kongresu. Příští, 16. kongres, se bude konat v srpnu 1993 v Beijingu v Číně. Dosud obdrželi ceny prof. J. M. Cowley a Dr. A. F. Moodie v r. 1987 (Perth, Austrálie) a prof. B. K. Vainshtein v r. 1990 (Bordeaux, Francie).

Mezinárodní konference GEOMECHANIKA '91

Mezinárodní konference **GEOMECHANIKA 91** pořádaná Hornickým ústavem ČSAV Ostrava se konala ve dnech 24.–26. září 1991 v Hradci n. Moravicí u Opavy. Záštitu nad konferencí převzaly dvě významné mezinárodní organizace a to:

- International Bureau of Strata Mechanics of World Mining Congress, prezident prof. A. Kidybinski (Polsko)
- International Society of Water Jet Technology, prezident Dr. M. M. Vijay (Canada)

Oba prezidenti se konference osobně zúčastnili.

Ve spolupráci s těmito mezinárodními organizacemi byl sestaven mezinárodní programový komitét, který pracoval za účasti špičkových odborníků.

Konference se zúčastnilo 160 účastníků z 17 zemí světa, z toho 66 ze zahraničí (Čína, Francie, Holandsko, Itálie, Japonsko, Jihoafrická republika, Kanada, Maďarsko, Německo, Norsko, Polsko, Rakousko, Švédsko, SSSR, V. Británie, USA a ČSFR).

Celkem bylo předneseno 58 referátů ve třech samostatných odborných sekcích. Základem byla skupina zvaných hlavních referátů, které splnily očekávání svou vysokou úrovní.

Sekce 1 – **Stabilita podzemních děl,** 21 referátů
vedoucí: Ing. Z. Rakowski, CSc., HOÚ ČSAV Ostrava
hlavní referáty: Prof. I. W. Farmer – V. Británie, Prof. A. Kidybinski – Polsko, Dr. T. R. Stacey – J. Afrika

Sekce 2 – **Numerické metody v geomechanice,** 11 referátů
vedoucí: RNDr. Z. Dostál, CSc., HOÚ ČSAV Ostrava
hlavní referáty: Prof. P. H. S. W. Kulatilake, USA; Prof. Z. Mroz, Polsko, Prof. G. Swoboda, Rakousko

Sekce 3 – **Rozpojování vysokotlakým vodním paprskem,** 24 referátů
vedoucí: Ing. J. Vašek, CSc., HOÚ ČSAV Ostrava
hlavní referáty: Dr. R. Fowell – V. Británie, Prof. G. Summers – USA, Dr. M. M. Vijay – Kanada

Dva referáty byly předneseny v rámci plenárních zasedání: Prof. V. J. Hucka (USA) a prof. T. Yahiro (Japonsko).

Referáty vybrané mezinárodním programovým komitétem budou vydány po konferenci v angličtině ve vydavatelství A. A. Balkema, Rotterdam, Holandsko. Jednacím jazykem konference byla angličtina.

Součástí konference byla posterová prezentace a úspěšná exkurze do laboratoří Hornického ústavu ČSAV v Ostravě.

Konference byla doprovázená prezentací 20 firem a institucí z toho 4 zahraničních.

Hlavní výsledky konference

V sekci 1 pozornost byla soustředěna na problémy stability podzemních děl, zejména při působení zvýšených mechanických napětí. Značná část příspěvků byla věnována problémům stability při dynamických zatíženích. Při řešení složitých geomechanických problémů je dnes typický komplexní přístup sestávající z následujících hlavních částí: vlastnosti hornin a masívu – model (převážně matematický) – monitoring in situ – interpretace (zpětná vazba).

V sekci numerických metod hlavní pozornost byla věnována nelineárním geomechanickým úlohám a metodám jejich efektivního numerického řešení. Byly předneseny přístupy k matematické formulaci popisu primární puklinatosti, způsoby zachycení nelinearit v kontaktním i materiálovém pojetí.

Numerická řešení byla prezentována na metodě rozložení oblasti a rychlých iteračních postupech. Představeno bylo také originální řešení postprocesingu geomechanických úloh.

Sekce 3 byla věnována dynamicky se rozvíjejícímu novému principu rozpojování materiálů vysokotlakým vodním médiem. Sekce přispěla k rozvoji tohoto oboru a to jak formulováním rozvinutých představ o mechanismu rozpojovacího procesu, tak prezentaci závěrů rozsáhlých experimentálních prací. Byly formulovány principy netradičních technologií rozpojování zejména polních materiálů (přírodních i umělých).

Závěr

GEOMECHANIKA 91 byla první mezinárodní konferencí v oboru uspořádanou v Československu. Mezinárodní komitét i sponzorující mezinárodní organizace oceniły vysokou úroveň přípravy a organizace konference. Vysoce byl oceněn vklad československé vědy v projednávaných problematikách.

Mezinárodní byro pro mechaniku hornin (IBSM) pověřilo Hornický ústav ČSAV v Ostravě organizací příštího plenárního zasedání byra ve spojení s konferencí GEOMECHANIKA 93.

Bylo doporučeno založit Československou národní skupinu pro technologii vysokotlakého vodního paprsku a byla zcela vyslovena myšlenka o potřebě založení evropské asociace.

Celkově lze mezinárodní konferenci GEOMECHANIKA 91 považovat za velmi úspěšnou. Získané poznatky budou využity při pořádání příštích mezinárodních akcí.

Doc. Ing. Petr Konečný, CSc.
ředitel Hornického ústavu ČSAV

KONKURS

Výbor prezídia pro řízení pracovišť ČSAV vypisuje konkurs na obsazení místa ředitele Ústředního archívu ČSAV v Praze.

Požadavky: vysokoškolské vzdělání, jazykové znalosti, vědeckoorganizační schopnosti a zkušenosti, morální bezúhonnost.

Přihlášky se stručným životopisem a doklady o dosažené kvalifikaci, s přehledem dosavadní praxe a publikační činnosti zasílejte do 14 dnů po uveřejnění na adresu:
Úřad prezídia ČSAV, sekretariát ředitele,
Národní 3, 111 42 Praha 1.

KONKURS

Výbor prezídia pro řízení pracovišť ČSAV vypisuje konkurs na obsazení místa ředitele Mikrobiologického ústavu ČSAV v Praze.

Požadavky: vysokoškolské vzdělání, jazykové znalosti, vědeckoorganizační schopnosti a zkušenosti, morální bezúhonnost.

Přihlášky se stručným životopisem a doklady o dosažené kvalifikaci, s přehledem dosavadní praxe a publikační činnosti zasílejte do 14 dnů po uveřejnění na adresu:
Úřad prezídia ČSAV, sekretariát ředitele,
Národní 3, 111 42 Praha 1.
Předpokládaný datum nástupu 1. 2. 1992.

INZERÁT

Úřad prezídia ČSAV přijme právníka nebo ekonoma do kontrolního odboru.

Požadavky: VŠ, odborná praxe, organizační schopnosti a morální předpoklady. Nástup ihned.

Písemné nabídky se stručným životopisem a popisem odborné praxe zasílejte na adresu:
Úřad prezídia ČSAV, kontrolní odbor,
Národní tř. č. 3., 114 42 Praha 1 (tel. 260 263).

Vedoucí redaktor: dr. Miroslav Šmidák
Redakce: dr. Dana Kašťáková, CSc., Národní 3, Praha 1, tel.: 22 88 63
Foto: Jiří Plechatý • Typo: Jaromír Dvořák
Sazba: STPVL, Academia Praha
Tisk: Academia Praha
Číslo 27. vychází 5. 12. 1991